

ורבך מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

המנועות מהזכרת שם שמים לבטלה

איש כי ידר נדר לה" (א)

רבי לוי יצחק מברדיטשוב הביא כי במדרש הסמיכו לפסוק זה את הכתוב בתהלים (קמ"ד): "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר", וכך באר את הקשר בין הפסוקים:

במסכת נדרים (י) הוזכרו חכמים כי המקדש בהמה כקרבן לה, לא יקדישנה בלשון: "לה קרבן", אלא: "קרבן לה". ובאר הש"ה הקדוש (מצא עשירי דרוש ראשון אות רנו) שתקנו פן מחשש שפאו ימות המקדש לאחר אמירת "לה", בטרם יספיק לומר 'קרבן', ונמצא מוציא שם שמים לבטלה.

לכך רומז המדרש: "איש כי ידר" - עליו להקפיד לומר בסדר זה: "נדר לה", משום ש: "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר", ואם ימות בפתע פתאום, לאחר אמירת "לה", עלול הוא להפשל בהזכרת שם שמים לבטלה.

רבי פינחס הורוויץ רבה של פרנקפורט הוסיף ובאר בכך את לשון הפסוק בתהלים (קמ"ג-ד): "אל תבטחו בנידיים בכו אדם שאין לו תשועה; תצא רוחו ישב לאזמתו ביום ההוא ובאדו עשתנתיו" - בשעה שאתם מנדבים קרבן "אל תבטחו" בחיכם, לומר לה קרבן, לפי שלאדם אין את היכלת להושיע עצמו מיום המות, ויש לחשש שפאו תצא רוחו..." ויפשל בהזכרת שם שמים לבטלה.

קדשת לוי; פנים יפות

מדור לה בתוף הבית

איש כי ידר נדר לה" (א)

דרש רבי יעקב צבי יאליש בעל 'מלא הרועים':

"איש כי ידר" - הבונה בית כדי לדור בו; עליו ליחד בתוכו: "נדר לה" - חדר מיחד שיהיה מקדש לה, לתורה ולתפלה. כיוצא בזה כבר נבאר בזהר הקדוש (תורה א) כי הבונה בית צריך להזכיר בפיו שעושהו לצורך עבודת ה', וכך תשרה על ביתו סיעתא דשמיא.

קול יעקב

חרטת התשובה כחרטת הנדר

לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה" (א)

מכתוב זה דרשו חכמים (חגיגה א) שרק לנודר אסור לחלל את דברו, אף לחכם מותר להתיר את הנדר. אולם הלכה היא שאף חכם אינו יכול להתיר את הנדר אלא אם הנודר מתחרט למפרע על כף שגדר, ולא כאשר הוא מתחרט על כף רק מכאן ולהבא (טור י"ד רכח).

על פי הלכה זו פרש האדמו"ר רבי משה יחיאל מאוצרוב את הסבה שאנו פותחים את סדר יום הכפורים בתפלת 'כל נדרי', ללמדנו שהחרטה והחזרה בתשובה על עוונותינו צריכה להיות כדגמת חרטת הנדרים;

ולא נפקד ממנו אמן

ולא נפקד ממנו איש" (לא מט)

במדרש (תנחומא צו ז) הובא: "אמר רבי יהודה בן גדיא: כל העונה אמן בעולם הזה זוכה לענות אמן לעולם הבא. שנאמר (תהלים מא ז): 'ברוך ה' אלמי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן' - אמן בעולם הזה ואמן לעולם הבא."

רמז לדברי המדרש דרש רבי שלמה זלמן ארנר"ך רבה של שאמלוי מהפסוק שלפנינו: ראשי המבות: "ולא נפקד ממנו איש" הם "ואמן", ללמדנו כי המקפיד על עגית אמן בעולם הזה זוכה שלא יפקד מקומו מעגית אמן בעולם הבא, שעליה מרמזת תבת "ואמן" בפסוק: "מהעולם ועד העולם אמן ואמן."

אבן שלמה

העונה אמן רב מהמברך

לרב תרבו את נחלתו" (ג נד)

דרש רבי שלמה אמסלם ראב"ד מידלת שבמרקו:

תבת 'רב' משמעותה 'גדול', ככתוב (בראשית כה א): "רב יעבד צעיר". ככל שאדם גדול מחברו במצוות ובמעשים טובים, כך תרבה נחלתו בעולם הבא.

כעין זה יש לפרש אף את הפסוק במשלי (כ ח): "איש אמונות רב ברכות" - המקפיד על עגית אמן, רב ונכבד הוא מן המברך, כפי שאמרו חכמים (ברכות ג א): "גדול העונה אמן יותר מן המברך."

בני שלמה

כפי שהמתחרט על נדרו צריך להתחרט על כך שגדר מעיקרא, כך צריך החוטא להתחרט על עצם עשיית העוונות, וכדברי המסלת ישרים (פרק ד): "השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו, ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא, כחרטת הנדר ממש, שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא."

באר משה

אימתי מחליפים ישראל את אמונתם

ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" (לא ח)

"הוא בא על ישראל, והחליף אמונתו באמונתם: שאין נושעים אלא בפיהם על ידי תפלה ובקשה, ובא הוא ותפש אמונתם לקללם בפיו. אף הם באו עליו והחליפו אמונתם באמונת האמות שבאין בחרב, שנאמר (בראשית כו ט): 'ועל חרבך תחיה'" (רש"י).

רבי פינחס סג"ל, תלמיד רבי יהונתן איבשיץ, הביא כי זקנו פרש על פי דברי רש"י אלו את לשון הכתוב

(דברים לג כט): "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויפחשו איביך לך". בדרך כלל "ישראל" הוא "עם נושע בה" - בכת תפלתו לה' אלוקיו, כפתוב (תהלים כ ח): "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נפיר". אולם אימתי: "ואשר חרב גאותך" - נתן להם להשתמש אף בכת החרב? כאשר "ויפחשו איביך לך" - מכחישים ומחלישים הגויים את כת תפלתם, בכך שאף הם משתמשים בכת זה.

נחלת עיראל - פרפראות לחקמה' (הורדנא תקע"א)

הזכרת שם שמים - תנאי להצלחה

"ויאמר אליהם משה אם תעשו את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה; ואם לא תעשו פן הגה חטאתם לה" (לב כ-כג)

לכאורה יש להבין, מפני מה הצריך משה לדבר קשות עם בני גד ובני ראובן, אחר שפבר התחילו בפה מלא (גכ ז): "ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל?"

באר רבה של ירושלים רבי יוסף חיים זוננפלד:

משה הקפיד על כך שבני גד ובני ראובן לא הזכירו שם שמים בפיהם בעודם מצהירים על כוננתם להחליץ חושים לפני בני ישראל. מהמלים: "ואנחנו נחלץ חשים" נדף ניהוחם של 'נחי ועצם דלי', ועל כן הוכיחם משה ובדבריו הבהיר להם כי נצחונם במלחמה אינו אלא מאת ה'.

דבר זה נרמז בלשון הכתוב: "ויאמר אליהם משה: אם תעשו את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה" - רק אם תקפידו להזכיר את שם ה' לפני צאתכם למלחמה, אזי יקים בכם: "ועבר לכם כל חלוץ את הידן לפני ה' עד הורישו את איביו מפניו". ואולם "ואם לא תעשו פן", כלומר שלא תזכירו את שם ה', כי אז "הגה חטאתם לה"...

ואכן, מיד לאחר תוכחתו של משה מציינו שהקפידו הללו להזכיר את שם ה', ככתוב (שם כז): "ועבדו ועברו כל חלוץ צבא לפני ה'".

תקמת חיים

הקשר בין ערי מקלט לקריאת שמע

"את שם ערי המקלט אשר תתנו לנס שמה הרצח ועליהם תתנו ארבעים ושנים עיר" (לה ו)

אמר הרבי האוהב ישראל מאפטא:

שם ערי המקלט שאל"הו נמלט הרוצח, רומזות לשם תבות הפסוק הראשון של קריאת שמע - "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", שאל"הו יכול החוטא הרוצה לתקן את נפשו - לנוס ולהציל.

אף ארבעים ושנים הערים שנוספו עליהן קשורות לקריאת שמע, בכך שהן רומזות לארבעים ושנים תבות הפרשה הראשונה שבה - פרשת 'אזהבת'.

בל תאחר

כתב היסוד ושרש העבודה' (שער האשמרת סוף פרק ז):
"כשמגיע זמן ההליכה לבית הכנסת להתפלל, יזהר מאד שלא להתעכב ולא לא לדבר עם שום אדם, אף לא דבר הכרחי, כי בגלל אחר קטן יאבד טובות הרבה..."

בני אמונים - משפיעים לברכות השחר

ברכת התורה (א)

ברכות התורה אנו מודים לקדוש ברוך הוא על המצוה הנשגבה שבה זכינו מצות 'תלמוד תורה' שעליה הצטיינו בפסוק (דברים ו): 'ושננתם לבניך' (ראה ספר החינוך מצוה טט). בשונה מיתר המצוות אשר החובה לברך טרם קיומן היא מדרבנן (ברכות טו א), בנוגע לברכה זו נחלקו הראשונים אם היא כשאר ברכות המצוות שחיובן מדרבנן או שמא חיוב ברכת התורה הוא מדאורייתא:

מלה במלה שלא יחסר שום תבה או אות. לפי שהאפר שבו אנו אומרים את ברכתה למלמד על החשיבות שאנו מחייבים לתורה, ואת שמותינו בלמודה ופועלם במצותיה.

לברך בשמחה רבה

אם רצוננו לברך על התורה בשמחה ראויה, חשוב שנחזור מעט לאחור. לאותם ימים שקדמו לקבלת התורה, כשהקדוש ברוך הוא עבר בין כל האמות והציע להם לקבל את התורה. אמות העולם הכפופים לטבע ולמזל, סרבו לקבלה שכן מצוות התורה מנגדות לטבעם ולמזלם. אולם בישראל 'בחר' הקדוש ברוך הוא והעלה אותם מעל למזל, בכך הכשרו לקבל את התורה, ולכן ענו מיד: 'נעשה ונשמע' (לקיף ואת הברכה רמז תתקנא: 'ערות דבש ח"א דושי ח').

למן אותו היום ואילך, בעוד הגויים פלם המשיכי ללכת מדחי אל דחי וירדו בדרגתם אחר דרגה. אין בכך כל פלא, נחלק נמן להבחין בהבדל התהומי שבין אדם שזכה להגות בתורה לבין מי שלא זכה לכו. שכן התורה שמתגלגלת ומתורממת מפה, יש בהם מעלה מיוחדת שזכו שהתורה תאיר להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. כלשון המשנה באבות (ו א): 'רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמחה, זוכה לדברים הרבה... ונקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלכשתו ענה ורעה, ומלכשתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן... ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים'.

מעתה, אם בעת שאנו אוחזים בידיו דבר מאכל ערב לחיך, ברוחה לנו החובה 'לשלים' עליו בברכה, על אחת כמה וכמה בעת שאנו באים לעסוק בתורה, שההנאה מפניה אינה מסתפקת בהנאה גופנית רגועה, אלא מעולה בה מספק לנו הנאה רוחנית וגדולה בעולם הזה, ואף כביאנו לחיי העולם הבא (ראה סכמת העשיו לרמב"ם פס).

ברכת התורה - סגולה לזקרון

מלבד זאת אמירת 'ברכות התורה' היא סגולה נפלאה המסייעת לאדם לקנות את התורה בקנין מובלי לשכת אל תלמודו. שכן במסכת ברכות (ה א) מתנה חכמים: כתוב אחד אחד אומר (תהלים כד): 'לה' הארץ ומולוה', וכתוב שני אומר (שם קטו טו): 'והארץ נתן לבני אדם'. ותרצו: לפני הברכה שרף המאכל לה' ואין לאדם חלק בו, אך לאחר הברכה זוכה בו האדם. אף בנוגע לתורה יש לומר כך: עד שמברך האדם ברכות התורה הנחשבת התורה כ'תורתו' ו'אין בידו לזוזכה, אך לאחר שמברך עליה: 'ונתן לנו את תורתך... נתן התורה', הוא זוכה בה בממנה ומתוך כך זוכה (צ"ל ב'ברכות טו א').

מכתבים מקוראינו הנאמנים

למערכת וכל מאמינים, שלום וברכה. בשבת האחרונה למדנו בדף היומי את פרוט הברכים שאדם אוכל פרותיהו בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא (שבת קכז א). שאותם אנו אומרים מדי בקר בברכות השחר. בשונה מהסדר שאנו אומרים מדי בקר, במגדא מובא 'עיון תפלה' סיוול ל'השקמת בית המדרש'. אולי בא הדבר ללמדנו שהרצוה להתפלל בכונה קדימם לבוא לבית הכנסת, וכן תהיה תפלתו בכונה ובחיוב הדעת. בהזדמנות זו ברוצינו להודות לכם על המדור הנפלא 'תענה אמונים' שמאיר נתיבים לעיון תפלה', בצורה ברורה ומושקטת את הלב.

תפלה שהצילה חיים ושנתה חיים

"קשה לתאר את ההרגשה שאפפה אותי כמי שזכה להשתתף במעמד סיום הש"ס אשר התקיים באצות הברית בחרף האחרון; קשה לתאר את התחושה המיוחדת של מי שרוקד בצומא חזא עם שורות אלפי יהודים החוגגים את סיומו של מחזור בן שבע וחצי שנים. במהלכן הם השקיעו כוחות ועמל בלתי פוסק בידיעת התורה, עד אשר זכו להשלים את למוד הש"ס כלו".

כמלים אלו פותח הרב יואל גולד שליט"א, מרביני לוס אנג'לס, את הספור המפעים שאלי נחשף בעת שהשתתף במעמד הענק של סיום הש"ס שהתקיים באצות הברית בחרף האחרון.

'בין אלפי החוגגים במעמד בלטה נוכחותו של יהודי ישיש, בעל קומה שטופה ופנים מאירות, אשר ישב לצדי לארץ שעות ארוכות, עד לסיום המעמד. עניו נחו מפעם לפעם על הישיש מאיר הפנים, ולקראת סיום המעמד, בשעה שהקהל העצום כלו התאחד בשירה ורוקדים לכבודה של תורה, נפגמתו לראותו רוקד במרץ עליונים בצומא חזא עם בניו, נכדיו וניניו - ארבעה דורות של עבדי, אשר זוחים מעידה עליהם כי בני תורה הם, לרוקדים הצטרף גוי צעיר אשר דמתו לכל לא השתלבה עם יתר בני המעמד.

המחזה שנראה לעיני רגש אותי עד למאד. בפרט רגש אותי לראות את האשר העילאי שהיה נסוה על פניו הקמטות של הגון. הייתי מכור לדעת את הספור העומד מאחורי דמתו המיוחדת. המתנתי אפוא עד לאחר שהם סימו את רוקדו, ורק אז גישתי לקוץ ושאליתי אותו אוכל לישוחם עמו כמה דקות.

האיש השיב בחיוב, וכך נחשפתי לספורו המפעים של הרב נתן אפלאבאום שיהיה לארץ ימים טובים".

"ספור חיי מתחיל כילד קטן המתרוצץ בשוכבות באחת משכונות העיר ברוקלין", כך החל הרב אפלאבאום את ספורו המרגש ומעורר ההשראה. 'גדלתי בבית יהודי-אמריקאי טפוס, היה שבאמריקה של אותם ימים נתן היה עדין מהמהגרים כבית דתי', בביתנו נהגנו ברבים מהמהגרים היהודיים, בפרט בשבת וזיזים טוב, אולם נהגנו בהם מבלי שממש הבנו מהו אנו עושים... למדתי במסגרות ממלכתיות, ובקשר ספגתי מעט חונק יהודי. כך גדלתי ובגרותי, כשאני יודע דבר על יהדותי'.

'בין לחיך כסלו ה'ת"ב, בעצומה של מלחמת העולם השנייה, התרחשה המתקפה הפיזית הכואבת לשמחה על פסי הצבא האמריקני באי 'פורל הרובר', מתקפה שבה נהרגו אלפי חילים אמריקאים, ונגרם בה נזק עצום לתשתיות הצבא האמריקאי. בעקבות מתקפה זו הכריז הנשיא רוזוולט מלחמה על יפן.

הוא הכריז על גיוס סמיכי של חילים למלחמה, ואני הייתי ביניהם. הכשרתי 'קצין קשר' ונשלחתי לשרת באי בודולקלן השוכן באוקיינוס השקט, שבו נערכו באותה עת קרבות קשים וממשכים בין חילי הצבא האמריקני לחילי צבא היפני.

היה זה בעצומה של המלחמה הקשה, ביום שהתחיל בגריעה יחסית. בשעה שש בערב, לאחר רדת החשכה הופיעו לפתע המפציצים הפנים, המטירו את פצצותיהם על הפסים שבו שרתי, והסתלקו. ששה חילים אמריקניים נהרגו באותה מתקפה, עשרות נפצעו, ואני ביניהם.

שכבתי בין הריסות המבנה שבו שהיתי, כאשר אני פצוע קשה ושרוי בהכרה מערפלת. העולם שסביבי בער, ואני עצמי חשתי כי אני מאבד את התחושה בידי ורגלי. קשה לי לתאר את ההרגשה שחשתי כאשר הפסתי בחרדה בדי שהיו תלויות על גופי כשהי חתכות בשר חרוכות. הייתה זו תחושה של פחד נורא וחרדה קיימית.

הגוי כמעט ונחנך מבאקן הרב ששאפתו, השתעלתי ללא רעיון בשאף מעט חמצן, ובין לבין, מצאתי את עצמי מדבר עם הבורא יתברך, לראשונה בחיי. מפעמיים לשומתי.

עקמת דמעות וזלא קול: 'אנא השם, החזור לי את הדיים שלי! בבקשה... אני לא מצליח להרגיש את הדיים שלי, אנא מפק, חזור את התחושה לדיים שלי!' מתוך עמק הכאב שהייתי שרוי בו